

Kampen, makten och demokratin

I MÅNGA LÄNDER DÄR MAN VANN självständighet genom väpnad kamp finns uppenbara demokratiska problem. Ledare sitter vid makten på livstid, opposition tystas och folket förblir fattigt. Hur kan det ha blivit så?

Den sydafrikanske författaren William Gumedede menar att förklaringen hittas i den militära struktur som befrielseörelserna utvecklade under många år. De centraliserade beslut och det fanns inte stort utrymme för intern demokrati. I en demokrati, säger Gumedede, måste man vara inkluderande och öppen. Men när befrielseörelserna kom till makten var det svårt att bryta det gamla mönstret.

Och de flesta av kontinentens ledare och regerande partier tolkar undantagslöst demokrati i den snävaste bemärkelsen, vilket betyder att hålla allmänna val då och då.

Gumedede pekar även på tendensen att upphöja individer i de tidigare befrielseörelserna till närapå gudar. Det leder till att politikerna röstas in på gamla meriter och inte kritiserar för sin aktuella politik, hur dålig den än är. Men politikerna måste ställas till ansvar. För i det ögonblick vi slutar att kritisera, menar Gumedede, i det ögonblick vi inte längre visar på statens svagheter, då kan det bara gå utfört. Och väl där går det inte att ta sig upp igen.

Därför är det viktigt att bygga in starka, demokratiska institutioner i det politiska systemet, institutioner som inte kan försämrans av maktfullkomliga ledare. Idag finns i många länder till exempel en klar åtskillnad mellan dömande och styrande institutioner endast på papperet.

I SIN BOK "The ANC Underground in South Africa" skildrar även Raymond Suttner, tidigare sydafrikansk ambassadör i Sverige, en militär modell.

Dessutom beskriver han befrielseörelsen som en speciell sorts familj där ledarskapet fick ersätta familjebanden. Det per-

sonliga undertrycktes till förmån för kollektivet och individuell bedömning och självständighet ersattes av kollektiva beslut från ledarskapet.

HENNING MELBER, TIDIGARE MEDLEM i namibiska SWAPO och idag chef på Dag Hammarsköldstiftelsen, tar i en artikel i Pambazuka just SWAPO som exempel på detta. I dagarna har Sam Nujoma, landets förste president, fyllt 80 år efter att i femtio år ha varit en framträdande politisk ledare, först som president för befrielseörelsen, därefter för landet. Han personifierar fadern i den familj (där mödrar är anmärkningsvärt frånvarande) som SWAPO utgjorde. Bilden understryks även av att han kallas för Founding Father, grundare av nationen.

Nujoma vill gärna framställas även som en militär ledare, en principernas man. I ett militärt system kan befrielseörelserna lätt genomsyra allt. Dess gränser är seger och/eller nederlag och lämnar inget utrymme för tvivel, medkänsla, än mindre för sorg och tårar. Detta var möjligt, och sorgligt nog till och med nödvändigt, för att ha någon chans att överleva och slutligen bli framgångsrik i "kampen mot boerna".

Detta kan delvis förklara hur offer kan bli förtryckare när de får makt. De förlorade sin mänsklighet och i gengäld väntar de sig obrottslig lojalitet av andra för en kamp som förblir en evig, patriotisk gärning.

DET SAKNAS INTE GODA LEDARE i styrande afrikanska politiska rörelser, understryker Gumedede. Problemet är att kretsen hålls mycket trång, att man främst ser till sina egna, inte tillåter nya medtävlanade utifrån att slå sig in och inte uppmuntrar öppna val av ledarskap.

KERSTIN BJURMAN

Läs mer:

Melbers artikel: www.pambazuka.org/en/category/comment/55783
William Gumededes bok "The Democracy Gap: Africa's Wasted Years"